

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (piąta izba)

z dnia 11 września 2014 r.*

Artykuł 267 TFUE — Konstytucja krajowa — Obowiązkowe postępowanie wpadkowe w sprawie kontroli zgodności z konstytucją — Badanie zgodności ustawy krajowej zarówno z prawem Unii, jak i z krajową konstytucją — Jurysdykcja i wykonywanie orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych — Brak znanego miejsca zamieszkania lub znanego miejsca pobytu pozwanego na terytorium państwa członkowskiego — Prorogacja jurysdykcji w wypadku wdania się w spór przez pozwanego — Kurator pozwanego nieznanego z miejsca pobytu

W sprawie C-112/13

mającej za przedmiot wnioszek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Oberster Gerichtshof (Austria) postanowieniem z dnia 17 grudnia 2012 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 8 marca 2013 r., w postępowaniu:

A

przeciwko

B i in.,

TRYBUNAŁ (piąta izba),

w składzie: T. von Danwitz (sprawozdawca), prezes izby, E. Juhász, A. Rosas, D. Šváby i C. Vajda, sędziowie,

rzecznik generalny: Y. Bot,

sekretarz: C. Strömholm, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 27 lutego 2014 r., rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu A przez T. Frada, Rechtsanwalt,
- w imieniu B i in. przez A. Eggera, Rechtsanwalt,
- w imieniu rządu austriackiego przez G. Hessego, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu niemieckiego przez T. Henzego oraz J. Kempera, działających w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: niemiecki.

- w imieniu rządu francuskiego przez G. de Bergues’a, D. Colasa oraz B. Beaupère-Manokhę, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu włoskiego przez G. Palmieri, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez L. D’Ascię, avvocato dello Stato,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez W. Bogensbergera, H. Krämera oraz A.M. Rouchaud-Joët, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 2 kwietnia 2014 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 267 TFUE oraz art. 24 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1).
- 2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu między A a B i in. dotyczącego powództwa o odszkodowanie, które te ostatnie wniosły przeciwko A do sądów austriackich.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Motywy 2, 11 i 12 rozporządzenia nr 44/2001 stanowią:

„(2) Różnice pomiędzy przepisami poszczególnych państw o jurysdykcji i uznawaniu orzeczeń utrudniają należyte funkcjonowanie rynku wewnętrznego. Dlatego nieodzowne jest wydanie przepisów celem ujednolicenia przepisów o jurysdykcji w sprawach cywilnych i handlowych oraz uproszczenia formalności ze względu na szybkie i nieskomplikowane uznawanie i wykonywanie orzeczeń z państw członkowskich związanych niniejszym rozporządzeniem.

[...]

- (11) Przepisy o jurysdykcji powinny być w wysokim stopniu przewidywalne i powinny zależeć zasadniczo od miejsca zamieszkania pozwanego, a tak ustalona jurysdykcja powinna mieć miejsce zawsze, z wyjątkiem kilku dokładnie określonych przypadków, w których ze względu na przedmiot sporu lub umowę stron uzasadnione jest inne kryterium powiązania. Siedziba osób prawnych musi być zdefiniowana wprost w rozporządzeniu celem wzmocnienia przejrzystości wspólnych przepisów i uniknięcia konfliktów kompetencyjnych.
- (12) Jurysdykcja oparta na łączniku miejsca zamieszkania powinna zostać uzupełniona jurysdykcją opartą na innych łącznikach, które powinny zostać dopuszczone ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości”.

4 Artykuł 2 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi:

„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego”.

5 Zgodnie z art. 3 wspomnianego rozporządzenia:

„1. Osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane przed sądy innego państwa członkowskiego tylko zgodnie z przepisami sekcji 2–7 niniejszego rozdziału.

2. W szczególności nie mają wobec tych osób zastosowania krajowe przepisy jurysdykcyjne wymienione w załączniku I”.

6 W rozdziale II w sekcji 7, zatytułowanej „Umowa dotycząca jurysdykcji [Prorogacja jurysdykcji]”, art. 24 rozporządzenia nr 44/2001 stanowi:

„Jeżeli sąd państwa członkowskiego nie ma jurysdykcji na podstawie innych przepisów niniejszego rozporządzenia, uzyskuje on jurysdykcję, jeżeli pozwany przed sądem tym wda się w spór. Zasada ta nie ma zastosowania, jeżeli pozwany wdaje się w spór w tym celu, aby podnieść zarzut braku jurysdykcji lub jeżeli inny sąd ma na podstawie art. 22 jurysdykcję wyłączną”.

7 Artykuł 26 tegoż rozporządzenia, zawarty w sekcji 8 tego rozdziału, zatytułowanej „Badanie jurysdykcji i dopuszczalności postępowania”, stanowi:

„1. Jeżeli pozwany, który ma miejsce zamieszkania w jednym państwie członkowskim, jest pozwany przed sąd innego państwa członkowskiego i nie wdaje się w spór, sąd z urzędu stwierdza brak swej jurysdykcji, jeżeli jego jurysdykcja nie wynika z przepisów niniejszego rozporządzenia.

2. Sąd zawiesza postępowanie do czasu ustalenia, że pozwany miał możliwość uzyskania dokumentu wszczynającego postępowanie albo dokumentu równorzędnego w czasie umożliwiającym mu przygotowanie obrony albo że podjęte zostały wszelkie niezbędne do tego czynności.

[...]”.

8 W rozdziale III, zatytułowanym „Uznawanie i wykonywanie”, art. 34 rozporządzenia nr 44/2001 w pkt 2 stanowi, że orzeczenia nie uznaje się, jeżeli: „pozwanemu, który nie wdał się w spór, nie doręczono dokumentu wszczynającego postępowanie lub dokumentu równorzędnego w czasie i w sposób umożliwiających mu przygotowanie obrony, chyba że pozwany nie złożył przeciwko orzeczeniu środka zaskarżenia, chociaż miał do tego możliwość”.

Prawo austriackie

Federalna ustawa konstytucyjna

9 Zgodnie z art. 89 ust. 1 i 2 Bundes-Verfassungsgesetz (federalnej ustawy konstytucyjnej, zwanej dalej „B-VG”) sądy powszechne nie mają kompetencji do uchylania ustaw z powodu ich niezgodności z konstytucją. Oberster Gerichtshof oraz sądy rozpoznające sprawę w drugiej instancji muszą w wypadku powzięcia wątpliwości co do zgodności ustawy z konstytucją przedstawić Verfassungsgerichtshof (trybunałowi konstytucyjnemu) wniosek o uchylenie danej ustawy.

- 10 Artykuł 92 ust. 1 B-VG stanowi, że Oberster Gerichtshof jest sądem najwyższej instancji w sprawach cywilnych i karnych.
- 11 Zgodnie z art. 140 ust. 1 B-VG Verfassungsgerichtshof jest właściwy do orzekania w przedmiocie zgodności ustaw z konstytucją, w szczególności na wniosek Oberster Gerichtshof oraz sądów rozpoznających sprawę w drugiej instancji. Zgodnie z art. 140 ust. 6 i 7 B-VG orzeczenie Verfassungsgerichtshof uchylające ustawę ze względu na niezgodność z konstytucją ma skutek erga omnes i jest wiążące dla sądów oraz dla organów administracji.

Kodeks postępowania cywilnego

- 12 Artykuł 115 Zivilprozessordnung (kodeksu postępowania cywilnego, zwanego dalej „ZPO”) stanowi zasadniczo, że doręczenie osobom, których adres jest nieznany, jest dokonywane przez ogłoszenie urzędowe w bazie danych ogłoszeń urzędowych („Ediktsdatei”).
- 13 Zgodnie z art. 116 ZPO:
- „Dla osób, którym doręczenia dokonuje się wyłącznie w drodze ogłoszenia, ponieważ ich miejsce pobytu jest nieznane, sąd powinien, z urzędu lub na wniosek, ustanowić kuratora dla pozwanego nieznanego z miejsca pobytu (artykuł 9 [ZPO]), gdy – w następstwie doręczenia, które ma zostać dokonane – osoby te powinny dokonać czynności procesowej w celu obrony swoich praw, a w szczególności jeśli doręczane jest wezwanie do stawienia przed sądem”.
- 14 Zgodnie z art. 117 ZPO powołanie kuratora powinno zostać opublikowane w formie ogłoszenia urzędowego w bazie danych ogłoszeń urzędowych.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 15 W dniu 12 października 2009 r. B i in. wniosły przeciwko A pozew o odszkodowanie do Landesgericht Wien (sądu okręgowego w Wiedniu), w którym podniosły, że porwał on ich mężów bądź ich ojców w Kazachstanie.
- 16 Jeśli chodzi o jurysdykcję sądów austriackich, B i in. podniosły, że A posiadał miejsce zwykłego pobytu w okręgu sądu, do którego wniesiono sprawę.
- 17 Landesgericht Wien kilkakrotnie próbował doręczyć pozew, co wykazało, że A nie przebywał już pod adresem do doręczeń. W dniu 27 sierpnia 2010 r. ów sąd, na wniosek B i in., ustanowił kuratora dla pozwanego nieznanego z miejsca pobytu („Abwesenheitskurator”), zgodnie z art. 116 ZPO.
- 18 Po doręczeniu pozwu ów kurator pozwanego nieznanego z miejsca pobytu złożył odpowiedź na pozew, w której wniósł o oddalenie pozwu i podniósł liczne zarzuty merytoryczne, nie kwestionując jednak jurysdykcji krajowej sądów austriackich.
- 19 Dopiero następnie kancelaria adwokacka umocowana przez A wystąpiła w jego imieniu i podniosła zarzut braku jurysdykcji krajowej sądów austriackich. W tym względzie podniosła ona, że wstąpienie do sprawy kuratora dla pozwanego nieznanego z miejsca pobytu nie uzasadnia jurysdykcji krajowej sądów austriackich, ponieważ ów kurator dla pozwanego nieznanego z miejsca pobytu nie miał kontaktu z A i nie znał istotnych okoliczności, które wystąpiły w Kazachstanie. W odniesieniu do swojego miejsca pobytu A wskazał, że definitywnie opuścił Austrię przed wniesieniem pozwu przeciwko niemu. Powołując się na zagrożenie dla jego życia, A nie ujawnił temu sądowi swojego miejsca pobytu, lecz zażądał, aby w przyszłości wszystkie doręczenia były dokonywane do umocowanej przez niego kancelarii adwokackiej.

- 20 Landesgericht Wien stwierdził brak swojej jurysdykcji krajowej i odrzucił pozew. Sąd ten uznał, że A przebywa na terytorium Republiki Malty oraz że wwanie się w spór kuratora dla pozwanego nieznanego z miejsca pobytu nie stanowi wwania się w spór w rozumieniu art. 24 rozporządzenia nr 44/2001.
- 21 Oberlandesgericht Wien uznał za zasadny środek odwoławczy wniesiony przez B i in. przeciwko temu orzeczeniu i oddalił zarzut braku jurysdykcji krajowej. Według tego sądu na podstawie art. 26 rozporządzenia nr 44/2001 sądy krajowe muszą badać swoją jurysdykcję krajową wyłącznie w wypadku niewdania się w spór przez pozwanego. Zaś w prawie austriackim czynności procesowe kuratora pozwanego nieznanego z miejsca pobytu, zobowiązanego do ochrony interesów tego pozwanego, wywołują takie same skutki prawne jak czynność pełnomocnika procesowego ustanowionego na podstawie umowy.
- 22 Przed Oberster Gerichtshof, rozpoznającym skargę „rewizyjną” (niem. Revision) wniesioną przez A, A powołał się na naruszenie swojego prawa do obrony określonego w art. 6 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej „EKPC”) oraz w art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”). Natomiast B i in. podniosły, że owe przepisy EKPC i karty gwarantują także ich prawo podstawowe do skutecznego środka prawnego, wymagając powołania kuratora dla pozwanego nieznanego z miejsca pobytu na podstawie art. 116 ZPO.
- 23 Zgodnie ze wskazaniami Oberster Gerichtshof w chwili wniesienia pozwu A przebywał na Malcie. Ponieważ kurator dla pozwanego nieznanego z miejsca pobytu ustanowiony dla A nie kwestionował jurysdykcji krajowej sądów austriackich, powstaje kwestia, czy odpowiedź na pozew wniesioną przez tego kuratora pozwanego nieznanego z miejsca pobytu można przypisać A i czy stanowi ona „wdanie się w spór” przez A w rozumieniu art. 24 rozporządzenia nr 44/2001. W tym względzie Oberster Gerichtshof wskazuje, że rozszerzone uprawnienie do reprezentacji przysługujące kuratorowi pozwanego nieznanego z miejsca pobytu na podstawie art. 116 ZPO może równocześnie zostać uznane za niezbędne do zagwarantowania prawa podstawowego B i in. do skutecznego środka prawnego oraz za niezgodne z prawem podstawowym A do bycia wysłuchanym.
- 24 W tym kontekście sąd odsyłający wskazuje, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem odstępuje on w poszczególnych wypadkach od stosowania przepisów prawa niezgodnych z prawem Unii, zgodnie z zasadą pierwszeństwa tego prawa. Zaś w orzeczeniu z dnia 14 marca 2012 r., U 466/11, Verfassungsgerichtshof odstąpił od tej linii orzecznictwa, orzekając, że sprawowana przez niego kontrola zgodności ustaw krajowych z konstytucją – w ramach procedury ogólnej kontroli ustaw („Verfahren der generellen Normenkontrolle”) na podstawie art. 140 B-VG – powinna zostać rozszerzona na przepisy karty. W ramach tej procedury na prawa gwarantowane przez EKPC można byłoby bowiem powołać się przed nim jako na prawa o randze konstytucyjnej. A zatem według Verfassungsgerichtshof zasada równoważności, taka jak wynika ona z orzecznictwa Trybunału, wymaga, aby owa ogólna kontrola ustaw dotyczyła także praw gwarantowanych przez kartę.
- 25 Według Oberster Gerichtshof owo orzeczenie skutkuje tym, że sądy austriackie nie mogą z własnej inicjatywy odstąpić od stosowania ustawy niezgodnej z kartą, lecz muszą one – „bez uszczerbku dla możliwości wniesienia pytania prejudycjalnego do Trybunału” – przedłożyć wniosek do Verfassungsgerichtshof o uchylenie tej ustawy ze skutkiem erga omnes. Ponadto ten ostatni sąd orzekł, że – w sytuacji gdy prawo gwarantowane przez konstytucję austriacką ma taki sam zakres zastosowania jak prawo gwarantowane przez kartę – nie należy przedstawiać Trybunałowi pytania prejudycjalnego na podstawie art. 267 TFUE. W tej sytuacji wykładnia karty nie jest istotna dla orzekania w przedmiocie wniosku o uchylenie ustawy ze skutkiem erga omnes, ponieważ orzeczenie to może zostać wydane w oparciu o prawa zagwarantowane przez konstytucję austriacką.

- 26 Sąd odsyłający zastanawia się nad kwestią, czy zasada równoważności wymaga, aby rozszerzyć postępowanie wpadkowe w sprawie kontroli zgodności z konstytucją na prawa gwarantowane przez kartę w zakresie, w jakim owo postępowanie wpadkowe przedłużyłoby czas trwania postępowania i zwiększyłoby jego koszty. Cel ogólnej korekty prawa poprzez uchylenie ustawy niezgodnej z kartą może zostać osiągnięty także po zakończeniu postępowania. Ponadto okoliczność, zgodnie z którą prawo gwarantowane przez konstytucję austriacką i prawo wywodzone z karty mają ten sam zakres zastosowania, nie może zwalniać z obowiązku przedstawienia pytania prejudycjalnego. Według sądu odsyłającego nie można wykluczyć, że wykładnia tego prawa podstawowego przez Verfassungsgerichtshof różni się od wykładni Trybunału, i w konsekwencji że orzeczenie Verfassungsgerichtshof narusza zobowiązania wynikające z rozporządzenia nr 44/2001.
- 27 W tych okolicznościach Oberster Gerichtshof postanowił zawiesić postępowanie i przedstawić Trybunałowi następujące pytania prejudycjalne:
- „1) Czy z unijnoprawnej zasady »ekwiwalencji« [równoważności] przy stosowaniu prawa Unii w systemie postępowania [do systemu postępowania], w którym sądy zwykle [powszechne] orzekające co do istoty mają wprowadzić obowiązek badać także konstytucyjność ustaw, nie mają jednak ogólnie uprawnienia do uchylania [ze skutkiem erga omnes] ustaw, które jest zastrzeżone dla sądu [trybunału] konstytucyjnego zorganizowanego w szczególny sposób, należy wnioskować, że zwykle sądy [powszechne], w przypadku gdy ustawa narusza art. 47 [karty], zobowiązane są w trakcie postępowania także do zwrócenia się do sądu konstytucyjnego w celu ogólnego uchylenia tej ustawy [ze skutkiem erga omnes], nie mogą zaś jedynie odstąpić od jej stosowania w konkretnej sprawie?
- 2) Czy art. 47 karty należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się on [stoi on na przeszkodzie] przepisowi proceduralnemu, zgodnie z którym sąd nieposiadający jurysdykcji międzynarodowej [krajowej] ustanawia kuratora dla nieobecnej strony [nieznanej z miejsca pobytu], której miejsce pobytu nie może zostać ustalone, a kurator ten następnie poprzez »wdanie się w spór« może w sposób wiążący ustanowić jurysdykcję międzynarodową [krajową]?
- 3) Czy art. 24 rozporządzenia [nr 44/2001] należy interpretować w ten sposób, że »wdanie się pozwanego w spór« w rozumieniu tego przepisu zachodzi [tylko] w sytuacji, gdy odpowiednia czynność procesowa została dokonana przez samego pozwanego albo przez upoważnionego przez niego pełnomocnika, czy dotyczy to także bez ograniczeń czynności kuratora nieobecnej strony [strony nieznanej z miejsca pobytu] ustanowionego zgodnie z prawem danego państwa członkowskiego?».

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 28 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy prawo Unii, a w szczególności art. 267 TFUE, należy interpretować w ten sposób, że stoi ono na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, takiemu jak to rozpatrywane w postępowaniu głównym, zgodnie z którym sądy powszechne orzekające w drugiej lub w ostatniej instancji muszą – w wypadku gdy uważają, że ustawa krajowa jest niezgodna z art. 47 karty – wnieść w ramach toczącego się przed nimi postępowania wniosek do trybunału konstytucyjnego o uchylenie ustawy ze skutkiem erga omnes w miejsce ograniczenia się do odstąpienia od jej stosowania w danej sprawie.
- 29 O ile sąd odsyłający odnosi się w pytaniu pierwszym wyłącznie do zasady równoważności ze względu na orzecznictwo Verfassungsgerichtshof, który oparł na tej zasadzie obowiązek przedstawienia mu wniosku o uchylenie ze skutkiem erga omnes każdej ustawy niezgodnej z kartą, o tyle uzasadnienie

postanowienia odsyłającego pokazuje, iż ów sąd pragnie w szczególności wyjaśnić zgodność owego orzecznictwa z obowiązkami sądów powszechnych wynikającymi z art. 267 TFUE i z zasady pierwszeństwa prawa Unii.

- 30 W tym względzie z postanowienia odsyłającego wynika, że zgodnie z orzecznictwem Verfassungsgerichtshof przywołanym w pkt 24 niniejszego wyroku sądy powszechne orzekające w drugiej lub w ostatniej instancji muszą przedstawić sprawę Verfassungsgerichtshof, w wypadku gdy uważają one, że ustawa jest niezgodna z kartą, stosując procedurę uchylenia ustawy ze skutkiem erga omnes na podstawie art. 89 i 140 B-VG. Mając na względzie, iż taki wniosek o uchylenie ustawy ze skutkiem erga omnes musi zostać przedłożony w ramach postępowania toczącego się przed owymi sądami powszechnymi, sąd odsyłający jest zdania, że sądy te nie mogą natychmiast rozstrzygnąć sporu, który rozpoznają, odstępując od stosowania ustawy, którą uważają za niezgodną z kartą.
- 31 Ponadto jeśli chodzi o skutki wywierane przez to orzecznictwo konstytucyjne na obowiązki wynikające z art. 267 TFUE, sąd odsyłający ogranicza się do wskazania, że obowiązek przedstawienia Verfassungsgerichtshof każdej ustawy niezgodnej z kartą nie wpływa na uprawnienie do wystąpienia do Trybunału z pytaniami prejudycjalnymi, nie uściślając jednak, że owo uprawnienie jest uzależnione od spełnienia warunków.
- 32 Z akt sprawy będących do dyspozycji Trybunału – w których znajduje się orzeczenie Verfassungsgerichtshof przywołane w pkt 24 niniejszego wyroku – wynika jednak, że obowiązek przedstawienia mu takiego wniosku o uchylenie ustawy ze skutkiem erga omnes nie wpływa na uprawnienie sądów powszechnych do wystąpienia do Trybunału – zgodnie ze sformułowaniem Verfassungsgerichtshof zaczerpniętym z wyroku Trybunału wydanego w sprawach połączonych Melki i Abdeli (C-188/10 i C-189/10, EU:C:2010:363, pkt 57) – na każdym etapie postępowania, nawet po zakończeniu postępowania wpadkowego w sprawie kontroli zgodności z konstytucją, z każdym pytaniem prejudycjalnym, jakie uważają one za niezbędne, ani na ich uprawnienia do stosowania wszelkich niezbędnych środków tymczasowej ochrony sądowej oraz do odstąpienia od stosowania, po zakończeniu takiego postępowania wpadkowego, krajowego przepisu ustawowego niezgodnego z prawem Unii. W tym względzie Verfassungsgerichtshof uważa za istotne, jak wynika to z pkt 42 jego orzeczenia, aby Trybunał nie został pozbawiony możliwości sprawowania kontroli ważności prawa wtórnego Unii w świetle prawa pierwotnego i karty.
- 33 To w świetle tych okoliczności należy udzielić odpowiedzi na pytanie pierwsze.
- 34 W tym względzie należy przypomnieć, że art. 267 TFUE przyznaje Trybunałowi właściwość do orzekania w trybie prejudycjalnym zarówno o wykładni traktatów i aktów przyjętych przez instytucje, organy lub jednostki organizacyjne Unii, jak i o ważności tych aktów. Postanowienie to w akapicie drugim stanowi, że sąd krajowy może się zwrócić z takimi pytaniami do Trybunału, jeżeli uzna, że decyzja w tym względzie jest niezbędna do wydania wyroku, a w akapicie trzecim, że jest zobowiązany to uczynić, jeżeli jego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego.
- 35 Wynika stąd, po pierwsze, że nawet jeżeli może być korzystne – w zależności od sytuacji – by okoliczności faktyczne sprawy zostały ustalone oraz by problemy ze stosowaniem samego prawa krajowego były rozstrzygnięte w momencie wystąpienia z wnioskiem do Trybunału (zob. wyroki: Irish Creamery Milk Suppliers Association i in., 36/80 i 71/80, EU:C:1981:62, pkt 6; Meilicke, C-83/91, EU:C:1992:332, pkt 26; a także JämO, C-236/98, EU:C:2000:173, pkt 31), sądy krajowe mają jak najszerze uprawnienie, jeśli chodzi o wystąpienie do Trybunału, gdy uznają, że w zawisłej przed nimi sprawie pojawiły się pytania związane z wykładnią lub z oceną ważności przepisów prawa Unii, wymagające rozstrzygnięcia z ich strony (zob. w szczególności wyroki: Rheinmühlen-Düsseldorf, 166/73, EU:C:1974:3, pkt 3; Mecanarte, C-348/89, EU:C:1991:278, pkt 44; Cartesio, C-210/06, EU:C:2008:723, pkt 88; a także Melki i Abdeli, EU:C:2010:363, pkt 41).

- 36 Po drugie, Trybunał orzekł już, że sąd krajowy, do którego należy w ramach jego właściwości stosowanie przepisów prawa Unii, zobowiązany jest zapewnić pełną skuteczność tych norm, w razie konieczności z własnej inicjatywy odstępując od stosowania wszelkich niezgodnych z nimi przepisów prawa krajowego, także późniejszych, bez potrzeby zwracania się o ich uprzednie usunięcie w drodze ustawodawczej lub w ramach innej procedury konstytucyjnej (zob. w szczególności wyroki: *Simmenthal*, 106/77, EU:C:1978:49, pkt 21, 24; *Filipiak*, C-314/08, EU:C:2009:719, pkt 81; *Melki i Abdeli*, EU:C:2010:363, pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo; a także *Åkerberg Fransson*, C-617/10, EU:C:2013:105, pkt 45).
- 37 Niezgodne z wymogami wynikającymi z samej natury prawa Unii byłyby bowiem wszelkie przepisy obowiązujące w krajowym porządku prawnym oraz wszelka praktyka legislacyjna, administracyjna lub sądowa, powodujące ograniczenie skuteczności tego prawa poprzez odmowę przyznania sądowi, do którego właściwości należy jego zastosowanie, uprawnienia do uczynienia, w momencie stosowania tego prawa, wszystkiego, co niezbędne do pominięcia przepisów prawa krajowego stojących ewentualnie na przeszkodzie pełnej skuteczności prawa Unii (zob. wyroki: *Simmenthal*, EU:C:1978:49, pkt 22; *Factortame i in.*, C-213/89, EU:C:1990:257, pkt 20; a także *Åkerberg Fransson*, EU:C:2013:105, pkt 46 i przytoczone tam orzecznictwo). Byłoby tak, gdyby – w przypadku sprzeczności między przepisem prawa Unii a ustawą krajową – rozstrzygnięcie tego konfliktu było zastrzeżone dla innego organu niż sąd, który ma zastosować prawo Unii, wyposażonego we własne uprawnienia dyskrecjonalne, nawet gdyby wynikające stąd przeszkody dla pełnej skuteczności tego prawa były tylko przejściowe (zob. wyroki: *Simmenthal*, EU:C:1978:49, pkt 23; a także *Melki i Abdeli*, EU:C:2010:363, pkt 44).
- 38 Po trzecie, Trybunał orzekł, że jeżeli sąd krajowy rozpoznaje spór dotyczący prawa Unii i uważa, że przepis krajowy jest nie tylko niezgodny z prawem Unii, ale ponadto niezgodny z konstytucją, to fakt, że stwierdzenie niezgodności z konstytucją przepisu prawa krajowego następuje w drodze obligatoryjnej skargi do trybunału konstytucyjnego, nie pozbawia go uprawnienia lub nie zwalnia z obowiązku – przewidzianych w art. 267 TFUE – polegających na wystąpieniu do Trybunału z pytaniami o wykładnię lub o ocenę ważności prawa Unii. Skuteczność prawa Unii byłaby bowiem zagrożona, gdyby istnienie obligatoryjnej skargi do trybunału konstytucyjnego mogło uniemożliwić sądowi krajowemu rozpoznającemu spór dotyczący prawa Unii wykonanie uprawnienia przyznanego mu w art. 267 TFUE, a polegającego na wystąpieniu do Trybunału Sprawiedliwości z pytaniami o wykładnię lub ocenę ważności prawa Unii w celu umożliwienia mu stwierdzenia, czy przepis prawa krajowego jest zgodny z prawem Unii (wyrok *Melki i Abdeli*, EU:C:2010:363, pkt 45 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 39 Z uwagi na orzecznictwo przywołane w pkt 35–38 niniejszego wyroku funkcjonowanie systemu współpracy między Trybunałem Sprawiedliwości a sądami krajowymi ustanowionego w art. 267 TFUE oraz zasada pierwszeństwa prawa Unii wymagają, aby sąd krajowy miał swobodę zwrócenia się do Trybunału Sprawiedliwości z każdym pytaniem prejudycjalnym, jakie uważa za niezbędne, i to na każdym etapie postępowania, nawet po zakończeniu postępowania wpadkowego w sprawie kontroli zgodności z konstytucją (zob. podobnie wyrok *Melki i Abdeli*, EU:C:2010:363, pkt 51, 52).
- 40 Ponadto jako że prawo krajowe przewiduje obowiązek wszczęcia konstytucyjnego postępowania wpadkowego w sprawie ogólnej kontroli ustaw, funkcjonowanie systemu ustanowionego w art. 267 TFUE wymaga, by sąd krajowy miał swobodę z jednej strony stosowania wszelkich niezbędnych środków w celu zapewnienia tymczasowej ochrony sądowej praw gwarantowanych w porządku prawnym Unii, a z drugiej strony odstąpienia od stosowania, po zakończeniu takiego postępowania wpadkowego, krajowego przepisu ustawowego, który uważa za sprzeczny z prawem Unii (zob. wyrok *Melki i Abdeli*, EU:C:2010:363, pkt 53).
- 41 Wreszcie jeśli chodzi o równoległe stosowanie praw podstawowych gwarantowanych przez konstytucję krajową oraz praw gwarantowanych przez kartę do ustawodawstwa krajowego wdrażającego prawo Unii w rozumieniu art. 51 ust. 1 karty, należy wskazać, że priorytetowy charakter postępowania

wpadkowego w sprawie kontroli zgodności z konstytucją ustawy krajowej, której treść ogranicza się do transpozycji bezwzględnie wiążących przepisów dyrektywy Unii, nie może naruszać kompetencji Trybunału, który jako jedyny jest właściwy do stwierdzenia nieważności aktu Unii, w szczególności dyrektywy, kompetencji mającej na celu zagwarantowanie pewności prawa poprzez jednolite stosowanie prawa Unii (zob. podobnie wyroki: Foto-Frost, 314/85, EU:C:1987:452, pkt 15–20; IATA i ELFAA, C-344/04, EU:C:2006:10, pkt 27; Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, pkt 53; a także Melki i Abdeli, EU:C:2010:363, pkt 54).

- 42 W zakresie bowiem, w jakim priorytetowy charakter postępowania wpadkowego w sprawie kontroli zgodności z konstytucją prowadzi do uchylenia ustawy krajowej, której treść ogranicza się do transpozycji bezwzględnie wiążących przepisów dyrektywy Unii, z powodu niezgodności tej ustawy z krajową konstytucją, Trybunał mógłby praktycznie zostać pozbawiony możliwości przeprowadzenia – na wniosek orzekających co do istoty sądów zainteresowanego państwa członkowskiego – kontroli ważności tej dyrektywy w świetle tych samych zarzutów dotyczących wymogów prawa pierwotnego, a w szczególności praw uznanych w karcie, której art. 6 TUE przyznaje taką samą moc prawną, jaką mają traktaty (wyrok Melki i Abdeli, EU:C:2010:363, pkt 55).
- 43 Zanim wpadkowa kontrola zgodności z konstytucją ustawy krajowej – której treść ogranicza się do transpozycji bezwzględnie wiążących przepisów dyrektywy Unii – będzie mogła zostać przeprowadzona w świetle tych samych zarzutów kwestionujących ważność tej dyrektywy, sądy krajowe, których orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, są co do zasady zobowiązane na podstawie art. 267 akapit trzeci TFUE do wystąpienia do Trybunału Sprawiedliwości z pytaniem o ważność wspomnianej dyrektywy, a następnie do wyciągnięcia konsekwencji wynikających z wyroku Trybunału wydanego w trybie prejudycjalnym, chyba że sąd, który wszczyna postępowanie wpadkowe w sprawie kontroli zgodności z konstytucją, sam wystąpi z tym pytaniem do Trybunału Sprawiedliwości na podstawie akapitu drugiego tego postanowienia. Co się bowiem tyczy krajowej ustawy transponującej o takiej treści, kwestia ważności dyrektywy – w świetle obowiązku jej transpozycji – nabiera charakteru wstępnego (wyrok Melki i Abdeli, EU:C:2010:363, pkt 56).
- 44 Ponadto w wypadku gdy prawo Unii przyznaje państwom członkowskim swobodę uznania w ramach wdrażania aktu prawa Unii, organy i sądy krajowe są uprawnione do zapewnienia poszanowania praw podstawowych zagwarantowanych przez konstytucję krajową, o ile zastosowanie krajowych standardów ochrony praw podstawowych nie podważa poziomu ochrony wynikającego z karty, stosownie do wykładni Trybunału, ani pierwszeństwa, jednolitości i skuteczności prawa Unii (zob. podobnie wyrok Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, pkt 60).
- 45 Jeśli chodzi o zasadę równoważności, do której odniósł się sąd odsyłający w pytaniach prejudycjalnych, należy wskazać, że zgodnie z tą zasadą szczegółowe zasady postępowania w sprawach skarg mających na celu zapewnienie ochrony praw, które podmioty prawa wywodzą z prawa Unii, nie mogą być mniej korzystne niż w przypadku podobnych postępowań o charakterze wewnętrznym (wyroki: Transportes Urbanos y Servicios Generales, C-118/08, EU:C:2010:39, pkt 33; a także Agroconsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, pkt 36 i przytoczone tam orzecznictwo). Odniesienie się do zasady równoważności nie może jednakże skutkować zwolnieniem sądów krajowych, w trakcie stosowania przez nie szczegółowych krajowych zasad postępowania, z rygorystycznego przestrzegania wymogów wynikających z art. 267 TFUE.
- 46 W świetle powyższych rozważań na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, iż prawo Unii, a w szczególności art. 267 TFUE, należy interpretować w ten sposób, że stoi ono na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu takiemu jak to rozpatrywane w postępowaniu głównym, zgodnie z którym sądy powszechne orzekające w drugiej lub w ostatniej instancji muszą – w wypadku gdy uważają, że ustawa krajowa jest niezgodna z art. 47 karty – wnieść w toku postępowania wnioski do trybunału konstytucyjnego o uchylenie ustawy ze skutkiem erga omnes, zamiast odstąpić od jej stosowania w danej sprawie, jeśli priorytetowy charakter tego postępowania w sprawie kontroli zgodności z konstytucją stanowi przeszkodę dla wykonania przez te sądy powszechne ich uprawnienia do

zwrócenia się do Trybunału z pytaniami prejudycjalnymi lub dla spełnienia ich obowiązku w tym zakresie, zarówno przed wniesieniem takiego wniosku do sądu krajowego sprawującego kontrolę zgodności z konstytucją ustaw, jak i, w danym wypadku, po wydaniu orzeczenia dotyczącego wspomnianego wniosku przez ten sąd. Natomiast prawo Unii, a w szczególności art. 267 TFUE, należy interpretować w ten sposób, że nie stoi ono na przeszkodzie takiemu uregulowaniu krajowemu, gdy wspomnianym sądom powszechnym pozostawiono swobodę:

- zwrócenia się do Trybunału z każdym pytaniem prejudycjalnym, jakie uważają za niezbędne, na każdym etapie postępowania, który uznają za odpowiedni, nawet po zakończeniu postępowania wpadkowego dotyczącego ogólnej kontroli ustaw;
- przyjęcia każdego niezbędnego środka w celu zapewnienia tymczasowej ochrony sądowej praw gwarantowanych przez porządek prawny Unii; oraz
- odstąpienia, po zakończeniu takiego postępowania wpadkowego, od stosowania rozpatrywanego krajowego przepisu ustawowego, jeżeli uważają go za niezgodny z prawem Unii.

Do sądu odsyłającego należy zbadanie, czy uregulowanie krajowe może być interpretowane zgodnie z tymi wymogami prawa Unii.

W przedmiocie pytań drugiego i trzeciego

- 47 Poprzez pytania drugie i trzecie, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 24 rozporządzenia nr 44/2001, analizowany w świetle art. 47 karty, należy interpretować w ten sposób, że w wypadku gdy zgodnie z ustawodawstwem krajowym sąd krajowy ustanawia kuratora pozwanego nieznanego z miejsca pobytu na rzecz pozwanego, któremu nie doręczono pisma wszczynającego postępowanie ze względu na brak znanego miejsca zamieszkania, wdanie się w spór tego kuratora pozwanego nieznanego z miejsca pobytu stanowi wdanie się w spór tego pozwanego w rozumieniu art. 24 tego rozporządzenia uzasadniające jurysdykcję krajową tego sądu.
- 48 Na wstępie należy wskazać, że – zgodnie z ustaleniami sądu odsyłającego – w chwili wniesienia pozwu do sądów austriackich w postępowaniu głównym A nie przebywał już w tym państwie członkowskim. Ponadto przedmiotem tego sporu jest powództwo o odszkodowanie za uprowadzenia osób, które miały miejsce nie na terytorium Austrii, lecz w Kazachstanie. Należy więc stwierdzić, że jurysdykcja krajowa sądów austriackich nie wynika z art. 2 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001. Ponadto nie wydaje się, aby spór w postępowaniu głównym wykazywał jakikolwiek związek z terytorium Austrii, który mógłby uzasadniać ich właściwość na podstawie przepisów tego rozporządzenia, chyba że A wdał się w spór przed sądem rozpoznającym sprawę w rozumieniu art. 24 wspomnianego rozporządzenia.
- 49 W tym względzie z akt sprawy przedstawionych Trybunałowi wynika, że kurator dla pozwanego nieznanego z miejsca pobytu ustanowiony na podstawie art. 116 ZPO dysponuje rozszerzonym uprawnieniem do reprezentacji, obejmującym uprawnienie do wdania się w spór w imieniu pozwanego nieznanego z miejsca pobytu.
- 50 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem przepisy rozporządzenia nr 44/2001 powinny być zaś przedmiotem wykładni autonomicznej, głównie przy odwołaniu się do jego systemu i celów (zob. podobnie wyroki: *Cartier parfums-lunettes* i *Axa Corporate Solutions Assurance*, C-1/13, EU:C:2014:109, pkt 32 i przytoczone tam orzecznictwo; a także *Hi Hotel HCF*, C-387/12, EU:C:2014:215, pkt 24).

- 51 Ponadto przepisy prawa Unii, takie jak przepisy rozporządzenia nr 44/2001, należy interpretować w świetle praw podstawowych, które zgodnie z utrwalonym orzecznictwem stanowią część składową ogólnych zasad prawnych, których przestrzeganie zapewnia Trybunał i które zostały już zawarte w karcie (zob. podobnie wyrok *Google Spain i Google*, C-131/12, EU:C:2014:317, pkt 68 i przytoczone tam orzecznictwo). W tym względzie należy wskazać, że całość przepisów rozporządzenia nr 44/2001 wyraża intencję, by w ramach celów, którym to rozporządzenie służy, postępowania prowadzące do wydania orzeczeń sądowych odbywały się z poszanowaniem prawa do obrony zagwarantowanego w art. 47 karty (zob. wyroki: *Hypoteční banka*, C-327/10, EU:C:2011:745, pkt 48, 49; *G*, C-292/10, EU:C:2012:142, pkt 47, 48 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 52 To w świetle tych rozważań należy zbadać, czy wdanie się w spór kuratora pozwanego nieznanego z miejsca pobytu stanowi wdanie się w spór tego pozwanego w rozumieniu art. 24 wspomnianego rozporządzenia.
- 53 W tym względzie należy przypomnieć w pierwszej kolejności, że art. 24 zawarto w rozdziale II, w sekcji 7 rozporządzenia nr 44/2001 zatytułowanej „Umowa dotycząca jurysdykcji [Prorogacja jurysdykcji]”. Wspomniany art. 24 zdanie pierwsze przewiduje zasadę jurysdykcji opartą na wdanii się przez pozwanego w spór w odniesieniu do wszystkich sporów, gdy właściwość sądu, przed którym zawisł spór, nie wynika z innych przepisów tego rozporządzenia. Przepis ten stosuje się również w sytuacji, w której powództwo zostało wytoczone przed sądem niezgodnie z przepisami tego rozporządzenia, i oznacza, że wdanie się przez pozwanego w spór można uznać za dorozumianą akceptację jurysdykcji sądu, przed który wytoczono powództwo, a tym samym za prorogację jego jurysdykcji (zob. wyroki: *ČPP Vienna Insurance Group*, C-111/09, EU:C:2010:290, pkt 21; a także *Cartier parfums-lunettes* i *Axa Corporate Solutions Assurance*, EU:C:2014:109, pkt 34).
- 54 Jak wskazał to rzecznik generalny w pkt 43 opinii, dorozumiana prorogacja jurysdykcji na podstawie art. 24 zdanie pierwsze rozporządzenia nr 44/2001 jest oparta na celowym wyborze stron sporu dotyczącym owej jurysdykcji, co zakłada, że pozwany wie o toczącym się przeciwko niemu postępowaniu. Natomiast pozwany nieznan z miejsca pobytu, któremu nie doręczono pisma wszczynającego postępowanie i który nie wie o wszczętym przeciwko niemu postępowaniu, nie może zostać uznany za akceptującego w sposób dorozumiany jurysdykcję sądu, do którego wniesiono sprawę.
- 55 Ponadto pozwany nieznan z miejsca pobytu, który nie wie o wytoczonym przeciwko niemu powództwie ani o ustanowieniu kuratora dla pozwanego nieznanego z miejsca pobytu, nie może dostarczyć temu kuratorowi wszystkich informacji niezbędnych dla oceny jurysdykcji krajowej sądu, do którego wniesiono sprawę, i dla umożliwienia mu skutecznego kwestionowania owej jurysdykcji bądź jej świadomej akceptacji. W tych okolicznościach wdanie się w spór wspomnianego kuratora pozwanego nieznanego z miejsca pobytu nie może także zostać uznane za stanowiące dorozumianą akceptację jurysdykcji przez tego pozwanego.
- 56 W drugiej kolejności należy wskazać, że w ramach rozporządzenia nr 44/2001 jurysdykcja krajowa sądu, do którego wniesiono sprawę, stanowi przedmiot kontroli sądowej wykonywanej z urzędu lub na podstawie środka zaskarżenia wniesionego przez tego pozwanego – jak wynika to z art. 26 i art. 34 pkt 2 tego rozporządzenia – wyłącznie jeśli można uznać, że nie wdał się on w spór. W tych okolicznościach poszanowanie prawa do obrony wymaga, aby przedstawiciel mógł skutecznie wdać się w spór w imieniu pozwanego w rozumieniu rozporządzenia nr 44/2001 wyłącznie, jeśli jest on rzeczywiście w stanie zapewnić obronę praw pozwanego nieznanego z miejsca pobytu. Jak wynika to z orzecznictwa Trybunału dotyczącego art. 27 pkt 2 konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 32), zmienionej późniejszymi konwencjami o przystąpieniu nowych państw członkowskich do tej konwencji, oraz z orzecznictwa dotyczącego art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001, pozwany, który nie wie o wszczętym przeciwko niemu postępowaniu i w którego imieniu wdał się w spór adwokat lub „opiekun”, któremu nie udzielił on pełnomocnictwa procesowego, nie może bronić się

skutecznie i w konsekwencji należy uznać, że nie wdał się on w spór w rozumieniu tego przepisu, nawet jeśli postępowanie miało charakter kontradiktoryjny (zob. podobnie w odniesieniu do wykładni wspomnianej konwencji z dnia 27 września 1968 r., następnie zmienionej, wyroki: Hendrikman i Feyen, C-78/95, EU:C:1996:380, pkt 18; a także Hypoteční banka, EU:C:2011:745, pkt 53, 54).

- 57 W trzeciej kolejności wykładnia art. 24 tego rozporządzenia, zgodnie z którą kurator pozwanego nieznanego z miejsca pobytu może wdać się w spór w jego imieniu, nie jest zgodna z celami przepisów jurysdykcyjnych ustanowionych we wspomnianym rozporządzeniu, które muszą – jak wynika to z jego motywu 11 – być w wysokim stopniu przewidywalne i powinny zależeć zasadniczo od miejsca zamieszkania pozwanego. W sytuacji takiej jak ta rozpatrywana w postępowaniu głównym, w której dokument wszczynający postępowanie nie został doręczony A – który przebywał w innym państwie członkowskim niż państwo sądu, do którego wniesiono sprawę – ustalenie jurysdykcji krajowej sądów austriackich ze względu na wdanie się w spór kuratora pozwanego nieznanego z miejsca pobytu ustanowionego dla A nie może bowiem zostać uznane za mające przewidywalny charakter.
- 58 Wreszcie prawo powoda do skutecznego środka prawnego gwarantowane przez art. 47 karty, które w ramach rozporządzenia nr 44/2001 należy wprowadzać w życie w zgodzie z prawem pozwanego do obrony (zob. podobnie wyroki: Hypoteční banka, EU:C:2011:745, pkt 48, 49; a także G, EU:C:2012:142, pkt 47, 48), nie prowadzi do odmiennej wykładni art. 24 tego rozporządzenia, wbrew temu, co twierdzą B i in. w swoich uwagach przedstawionych Trybunałowi.
- 59 W tym względzie B i in. podnoszą, że w ramach sporu w postępowaniu głównym A nigdy nie ujawnił swojego aktualnego miejsca zamieszkania, uniemożliwiając w ten sposób ustalenie właściwego sądu i wykonanie ich prawa do skutecznego środka prawnego. W tej sytuacji, aby uniknąć sytuacji odebrania możliwości uzyskania ochrony prawnej i aby zapewnić właściwą równowagę między prawami powoda i prawami pozwanego, zgodnie z orzecznictwem przywołanym w poprzednim punkcie należałoby uznać, że kurator dla pozwanego nieznanego z miejsca pobytu może wdać się w spór w imieniu tego pozwanego w rozumieniu art. 24 rozporządzenia nr 44/2001.
- 60 O ile Trybunał orzekł w szczególnych okolicznościach spraw, w których wydano wyroki Hypoteční banka (EU:C:2011:745) oraz G (EU:C:2012:142), że rozporządzenie nr 44/2001 – interpretowane w świetle art. 47 karty – nie stoi na przeszkodzie prowadzeniu postępowania przeciwko pozwanemu nieznanemu z miejsca pobytu, w którym to postępowaniu ów pozwany został pozbawiony uprawnienia do skutecznej obrony, o tyle Trybunał podkreślił fakt, że ów pozwany ma możliwość zapewnienia poszanowania swojego prawa do obrony poprzez sprzeciwienie się uznaniu wydanego przeciwko niemu wyroku na podstawie art. 34 pkt 2 tego rozporządzenia (zob. podobnie wyroki: Hypoteční banka, EU:C:2011:745, pkt 54, 55; a także G, EU:C:2012:142, pkt 57, 58). Owa możliwość wniesienia środka zaskarżenia na podstawie art. 34 pkt 2 wspomnianego rozporządzenia zakłada jednak – jak stwierdzono to w pkt 56 niniejszego wyroku – że pozwany nie wdał się w spór i że czynności procesowe dokonane przez opiekuna lub przez kuratora pozwanego nieznanego z miejsca pobytu nie stanowią wdania się pozwanego w spór w rozumieniu tegoż rozporządzenia. Natomiast w niniejszym wypadku czynności procesowe podjęte przez kuratora pozwanego nieznanego z miejsca pobytu na podstawie art. 116 ZPO skutkują tym, że należy uznać, iż A wdał się w spór przed sądem rozpoznającym sprawę w rozumieniu uregulowań krajowych. Otóż wykładnia art. 24 rozporządzenia nr 44/2001, zgodnie z którą taki opiekun lub kurator pozwanego nieznanego z miejsca pobytu może wdać się w spór w imieniu tego pozwanego w rozumieniu art. 24 rozporządzenia nr 44/2001, nie może zostać uznana za ustanawiającą właściwą równowagę między prawem do skutecznego środka prawnego a prawem do obrony.
- 61 W konsekwencji na pytania drugie i trzecie należy odpowiedzieć, że art. 24 rozporządzenia nr 44/2001, analizowany w świetle art. 47 karty, należy interpretować w ten sposób, że – w wypadku gdy zgodnie z ustawodawstwem krajowym sąd krajowy ustanawia kuratora pozwanego nieznanego z miejsca pobytu na rzecz pozwanego, któremu nie doręczono pisma wszczynającego postępowanie ze względu

na brak znanego miejsca zamieszkania – wdanie się w spór kuratora pozwanego nieznanego z miejsca pobytu nie stanowi uzasadniającego jurysdykcję krajową tego sądu wdanie się tego pozwanego w spór w rozumieniu art. 24 tego rozporządzenia.

W przedmiocie kosztów

- ⁶² Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (piąta izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Prawo Unii, a w szczególności art. 267 TFUE, należy interpretować w ten sposób, że stoi ono na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu takiemu jak to rozpatrywane w postępowaniu głównym, zgodnie z którym sądy powszechne orzekające w drugiej lub w ostatniej instancji muszą – w wypadku gdy uważają, że ustawa krajowa jest niezgodna z art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej – wnieść w toku postępowania wnioski do trybunału konstytucyjnego o uchylenie ustawy ze skutkiem erga omnes, zamiast odstąpić od jej stosowania w danej sprawie, jeśli priorytetowy charakter tego postępowania w sprawie kontroli zgodności z konstytucją stanowi przeszkodę dla wykonania przez te sądy powszechne ich uprawnienia do zwrócenia się do Trybunału z pytaniami prejudycjalnymi lub dla spełnienia ich obowiązku w tym zakresie, zarówno przed wniesieniem takiego wniosku do sądu krajowego sprawującego kontrolę zgodności z konstytucją ustaw, jak i, w danym wypadku, po wydaniu orzeczenia dotyczącego wspomnianego wniosku przez ten sąd. Natomiast prawo Unii, a w szczególności art. 267 TFUE, należy interpretować w ten sposób, że nie stoi ono na przeszkodzie takiemu uregulowaniu krajowemu, gdy wspomnianym sądom powszechnym pozostawiono swobodę:**
 - zwrócenia się do Trybunału z każdym pytaniem prejudycjalnym, jakie uważają za niezbędne, na każdym etapie postępowania, który uznają za odpowiedni, nawet po zakończeniu postępowania wpadkowego dotyczącego ogólnej kontroli ustaw;
 - przyjęcia każdego niezbędnego środka w celu zapewnienia tymczasowej ochrony sądowej praw gwarantowanych przez porządek prawny Unii; oraz
 - odstąpienia, po zakończeniu takiego postępowania wpadkowego, od stosowania rozpatrywanego krajowego przepisu ustawowego, jeżeli uważają go za niezgodny z prawem Unii.

Do sądu odsyłającego należy zbadanie, czy uregulowanie krajowe rozpatrywane w postępowaniu głównym może być interpretowane zgodnie z tymi wymogami prawa Unii.

- 2) **Artykuł 24 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, analizowany w świetle art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, należy interpretować w ten sposób, że – w wypadku gdy zgodnie z ustawodawstwem krajowym sąd krajowy ustanawia kuratora pozwanego nieznanego z miejsca pobytu na rzecz pozwanego, któremu nie doręczono pisma wszczynającego postępowanie ze względu na brak znanego miejsca zamieszkania – wdanie się w spór kuratora pozwanego nieznanego z miejsca pobytu nie stanowi uzasadniającego jurysdykcję krajową tego sądu wdanie się tego pozwanego w spór w rozumieniu art. 24 tego rozporządzenia.**

Podpisy